

RIIGIKOGU

4. istungjärk.

Protokoll nr. 82 (19).

1921. a.

Sisu: 1. Päewakorra kinnitamine. — 2. Riigikogu Juhatuseteadaanne komisjonidesse antud seaduseelnõude kohta. — 3. Riigikogu Juhatuseteadaanne Riigikogu liigete puudumiste üle Riigikogu koosolekutelt nowembrikuul. — 4. Riigikogu Kommunistilise Tööliiterühma arupärimise-ettepanek Wabariigi Walitsusele ülemaalse linnatööliste nõupidamise ärakeelamise kohta — tagasi lükatud. — 5. Rkl. J. Soansi küsimine Wabariigi Walitsusele üliõpilaste koosoleku kohta Karjala asjus Tartu ülikooli ruumides. — 6. Rkl. J. Piiskari küsimised haridusministrile noorsooühingutest osawõtmine keelu kohta. — 7. Sõjaministri wastus rkl. J. Annussoni küsimise peale Pärnu maakonnas, Seli wallas ettetulnud wahejuhtumise kohta sõdurite ja kohalikkude elanikkude wahel. 8. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal Wabariigi Walitsuse poolt 1. oktoobril 1921 a. wastu wõetud ajutine seadus koosolekute kohta maa-alal, kus sõjaseadus kaotatud — kinnitatud. 9. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastu wõetud seadus lepituskodade ärakaotamise kohta — kinnitatud. — 10. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastu wõetud seadus rahwa wäe komisjonide kohta — kinnitatud. — 11. Seaduseelnõu kaitsewäe teenistusse wõtmise ja wabastamise kohta 1921 ja 1922 aastal — III lugemisel wastu wõetud. — 12. Seaduseelnõu omawalitsuse ajutise järewalwe seaduse §§ 4 ja 5 muutmise kohta — üleüldisesse komisjoni antud. — 13. Koosoleku lõpetamine ja järgmise koosoleku aja küsimus.

Riigikogu koosolek 1. detsembril 1921. a. kell 10 hommikul Toompea lossi Walges saalis.

Kokku on tulnud 60 Riigikogu liiget.

Koosolekut juhatab Riigikogu esimees **J. Kukk**.

Sekretääri kohal: abisekretäär **W. Pezold**.

Walitsuse lauas: sõjaminister **J. Soots**.

Koosolek algab kell 10.25 min. e. l.

1. Päewakorra Juhataja J. Kukk: kinnitamine. Awan Riigikogu koosoleku. Ettepanekuid päewakorra täiendamiseks ei tehta, sellest loen, et päewakord on wastu wõetud. Enne päewakorra juure minekut on sõna sekretääril teadaandmiseks komisjonidesse antud seaduste kohta.

2. Riigikogu Juhatuseteadaanne komisjonidesse antud seaduseelnõude kohta. Sekretäär **W. Pezold:** Mina teatan, et järgmised seadused on komisjonidesse antud (loeb):

1) Seaduseelnõu kaubandus-tööstusministeeriumi 1921 a. kulude-eelarwe muutmise asjus — rahaasjanduse komisjoni.

2) Seaduseelnõu kohtuministeeriumi 1921 a. korraliste kulude eelarwe muutmise kohta — rahaasjanduse komisjoni.

3) Seaduseelnõu teedeministeeriumi 1921. a. kulude-eelarwe muutmise kohta — rahaasjanduse komisjoni.

4) Seaduseelnõu walitsuse asutustes töötawate teenijate ja tööliste haiguse korral kindlustamise kohta — töökaitse ja rahaasjanduse komisjoni.

5) Seaduseelnõu Tartu ülikooli õpejõududele elukorterite muretsemise kohta — üleüldisesse komisjoni.

6) Seaduseelnõu Liiwimaa linnade hüpooteegi seltsi põhikirja muutmise kohta — üleüldisesse komisjoni.

7) Seaduseelnõu terwishoiu alal töötawa personaali tasutingimiste normeerimise kohta — Wabariigi Walitsusele tagasi.

3. Riigikogu Juhatuseteadaanne Rk. liigete puudumiste üle Riigikogu koosolekult nowembrikuul.

3 koosolekult.

Anderson on puudunud teatamata põhjustel 2 koosolekult.

Arro, Chr. on puudunud isiklistel põhjustel 2 koosolekult.

Baars, K. on puudunud isiklistel põhjustel 7 koosolekult.

Birk, A. on puudunud isiklistel põhjustel 1 koosolekult.

Birkenberg, E. on puudunud haiguse pärast 6 koosolekult.

Bleiman, M. on puudunud teatamata põhjustel 9 koosolekult.

Bock, M. on puudunud teatamata põhjustel 1 koosolekult.

Nowembrikuul on järgmised Riigikogu liikmed Riigikogu koosolekutelt puudunud ja nimelt:

Amberg, O. on puudunud haiguse pärast

Ehrlich, A. on puudunud isiklistel põhjustel 1 koosolekult.

Eigo, J. on puudunud haiguse pärast 1/ koosolekult.

Einbund, K. on puudunud teatamata põhjustel 1 koosolekult.

Ernits, W. on puudunud isiklistel põhjustel 2 koosolekult.

Ernits, W. on puudunud teatamata põhjustel 7 koosolekult.

Freiberg, K. on puudunud haiguse pärast 9 koosolekult.

Grünthal, T. on puudunud teatamata põhjustel 7 koosolekult.

Hünerson, J. on puudunud isiklistel põhjustel 9 koosolekult.

Järwe, J. on puudunud teatamata põhjustel 4 koosolekult.

Jõeäär, A. on puudunud isiklistel põhjustel 5 koosolekult.

Ipsberg, K. on puudunud teatamata põhjustel 4 koosolekult.

Kallas, A. on puudunud teatamata põhjustel 9 koosolekult.

Koemets, K. on puudunud isiklistel põhjustel 4 koosolekult.

Kruus, H. on puudunud haiguse pärast 9 koosolekult.

Kukk, J. on puudunud teatamata põhjustel 1 koosolekult.

Kukk, J. on puudunud isiklistel põhjustel 1 koosolekult.

Kägu, E. on puudunud teatamata põhjustel 2 koosolekult.

Lattik, J. on puudunud isiklistel põhjustel 5 koosolekult.

Lattik, J. on puudunud haiguse pärast 1 koosolekult.

Liiberg, A. on puudunud isiklistel põhjustel 1 koosolekult.

Maaker, W. on puudunud omawalitsuse esituskogude liikme kohuste täitmisel 1 koosolekult.

Marfeldt, A. on puudunud perekondlistel põhjustel 9 koosolekult.

Martna, H. on puudunud haiguse pärast 6 koosolekult.

Martna, M. on puudunud isiklistel põhjustel 9 koosolekult.

Meerits, J. on puudunud haiguse pärast 9 koosolekult.

Märtson, J. on puudunud teatamata põhjustel 1 koosolekult.

Oinas, A. on puudunud teatamata põhjustel 4 koosolekult.

Olesk, L. on puudunud teatamata põhjustel 9 koosolekult.

Ostra-Oinas, A. on puudunud haiguse pärast 2 koosolekult.

Parik, J. on puudunud teatamata põhjustel 1 koosolekult.

Piip, A. on puudunud teatamata põhjustel 2 koosolekult.

Pool, Th. on puudunud haiguse pärast 2 koosolekult.

Päts, K. on puudunud teatamata põhjustel 8 koosolekult.

Pöhl, H. on puudunud haiguse pärast 2 koosolekult.

Pärilin, O. on puudunud teatamata põhjustel 3 koosolekult.

Rei, A. on puudunud teatamata põhjustel 1 koosolekult.

Reinthal, J. on puudunud teatamata põhjustel 1 koosolekult.

Saar, A. on puudunud teatamata põhjustel 1 koosolekult.

Saar, A. on puudunud isiklistel põhjustel 1 koosolekult.

Saul, J. on puudunud teatamata põhjustel 4 koosolekult.

Seljamaa, J. on puudunud isiklistel põhjustel 2 koosolekult.

Semm, J. on puudunud teatamata põhjustel 5 koosolekult.

Soans, J. on puudunud teatamata põhjustel 1 koosolekult.

Sorokin, A. on puudunud isiklistel põhjustel 1 koosolekult.

Sorokin, A. on puudunud teatamata põhjustel 3 koosolekult.

Suit, F. on puudunud teatamata põhjustel 7 koosolekult.

Tiideman, W. on puudunud teatamata põhjustel 3 koosolekult.

Treiberg P. on puudunud isiklistel põhjustel 1 koosolekult.

Treiberg, P. on puudunud teatamata põhjustel 7 koosolekult.

Tõnisson, J. on puudunud haiguse pärast 3 koosolekult.

Tõnisson, J. on puudunud teatamata põhjustel 2 koosolekult.

Uluots, J. on puudunud teatamata põhjustel 9 koosolekult.

Wain, J. on puudunud teatamata põhjustel 2 koosolekult.

Wanja, J. on puudunud teatamata põhjustel 1 koosolekult.

Juhataja J. Kukk: Riigikogu läheb päewakorra juure:

4. Kommunistlise Töölisterühma arupärimise-ettepanek Wabariigi Walitsusele ülemaalse linnatöölise nõupidamise ärakeelamise kohta.

Hiljuti otsustas Tallinna ametiühisuste kesknõukogu kokku kutsuda kõigi Eestimaa linnade ametiühisuste kesknõukogude ja juhatuste nõupidamist 4. detsembril s. a., kuna selle nõupidamise päewakorda kawatseti wõtta tööliste majanduslik seisukord ja palgatariifid ning trahwitabelid ja sisemise korra määrused töökohtades.

Wahekirjaga 26. nowembrist teatas siseministeeriumi administratiivwasjade peawalitsus Tallinna ametiühisuste kesknõukogule, „et kesknõukogu, kellel juriidilise isiku õigused, ainult põhikirjas ettenähtud piirides tegutseda wõib, mis ulatawad Tallinna linna ja Harju maakonna peale, et põhikirjas üleriiklisi linnatöölise nõupidamisi ette nähtud pole“ ja sellepärast peawalitsus ei leia wõimaliku olewat Tallinna ametiühisuste kesknõukogude ja üleriiklist linnatöölise ametiühisuste kesknõukogude juhatuste nõupidamist 4. detsembril s. a. lubada.

Silmas pidades,

1) et wabariigi põhiseaduse § 18 järele kõigil Eesti kodanikkudel õigus on koosolekuid pidada, kui nad mitte awalikku rahu ei riku ega sõjariistus pole,

2) et Tallinna ametiühisuste kesknõukogul on juriidilise isiku õigused, nagu seda mainitud administratiivwasjade peawalitsuski tunnistab, ja et tal sellepärast on õigus koosolekuid kokku kutsuda ka juhtumistel, mis põhikirjas mitte pole üles loetud,

3) et Tallinna ametiühisuste kesknõukogu mitte ei küsinud luba sõjariistus koosoleku ärapidamiseks ja et millegagi põhjendatud pole, nagu oleks tööliste esitajad oma nõupidamisel awalikku rahu rikkuda kawatsevad, ja arwesse wõttes seda,

a) et walitsus pole takistusi teinud igasugustele peremeeste organisatsioonidele ja üksikutele peremeestele igasuguseid koosolekuid pidada — põllumeeste ülemaalsed kongressid, kirikherrade konwerentsid ja kongressid jne. — selle peale waatamata,

Esitisele on alla kirjutanud Riigikogu liikmed J. Wanja, J. Soans ja E. Kägu.

(Arupärimise-ettepaneku tekst: „Riigikogule. Kom-

kas nõupidamine wõi kongress põhikirja põhjal kokku kutsuti wõi mitte,

b) et praegu samal ajal, mil tööliste ühisuste esitajatel ära keelatakse kokku tulla oma elulisemate küsimuste läbiarutamiseks walitsus tarwilikuks ei leia ära keelata koosolekuid, mis mitte ükski ei ähwarda hädaohuga awalikule rahule puhtpoliitilises mõttes, waid mis pinda walmistawad sõjariistus wäljaastumiseks nõukogude Wenemaa wastu — Tartu üliõpilaste koosolek Karjala walgekaartlaste toetamise asjus —,

paneb Kommunistline Töölisterühm Riigikogule ette pöörata lähemal Riigikogu koosolekul järgmise arupärimisega Wabariigi Walitsuse poole:

1) Kas on walitsusel teada, et siseministeeriumi poolt ära keelati kõigi Eestimaa linnade ametiühisuste esitajate nõupidamine, mille Tallinna ametiühisuste kesknõukogu kawatset kokku kutsuda Eestimaa tööliste palgaolude ja töötingimiste läbiarutamiseks 4. detsembril s. a.?

2) Kas kawatseb walitsus wastutusele wõtta neid, kes süüdi on mainitud nõupidamise ärakeelamises?

3) Missugused abinõud walitsus kawatseb tarwitusele wõtta, et niisugused wabariigi põhiseaduse rikkumised edaspidi enam ei korduks?

Tallinnas, 30. now. 1921.

Kommunistlise Töölisterühma nimel:

(Allkirjad) J. Wanja,

J. Soans,

E. Kägu.“)

J. Wanja (kom.): Oleks hea, kui meie siseministeerium meie riigi põhiseadust ka niisama suure hoolega uuriks ja tema täitmise järele walwaks, kui seda tehakse tööliste ametiühisuse põhikirja juures. Wiimase juures kontroleeritakse iga wiimast kui sõna ja seletatakse iga sõna oma wiisi. Samal ajal on aga kodanlistel seltsidel täieline wabadus koosolekuid pidada, organisatsiooné asutada jne. Aga tööliste ametiühisuste põhikirja kontroleerimiseks on siseministeeriumi poolt kõwa käsk antud, nõutakse kõige täpiseimat põhikirja täitmist, mida põhikirja järele siiski läbi wõiks wiia. Näituseks, tahab ametiühisus koosolekut ära pidada, siis on esimene asi, et nõutakse kinnitatud põhikirja ettenäitamist. Kinnitatud põhikiri on aga ammugi juba poliitseisse kõigi templite ja allkirjadega sisse antud. Pannakse aga ära kiri põhikirjast ette, siis üteldakse, et see ei ole maksew ja meie ei tea, kas põhikiri on kinnitatud wõi mitte. Oli juhtumine,

kus siseminister seletas mulle, et tema mitte ei ole kõnekoosolekute pidamist ära keelanud. Ometi on lugu nii: mina tahtsin oma isiklikel wastutusel tüht kõnekoosolekut pidada, kuid politsei tuli ja küsis, kas teil põhikirja on. (Üleüldine naer.) Mina wastan, et minul põhikirja mitte ei ole. (Naer.) Minule seletati, et Riigikogu liikmel ei ole mitte õigust koosolekut kokku kutsuda, selle jaoks peab olema põhikiri. Tallinna ametiühisuste kesknõukogu kinnitatud põhikiri oli juba politsei käes, kuid selle peale waatamata ei lubatud Eestimaa linnade ametiühisuste kesknõukogude ja juhatuste nõupidamist 4. dets. s. a. ära pidada. Päewakorras olid puht majanduslised küsimused. Selleks nõupidamiseks ei antud mitte luba, seletades, et ametiühisuste kesknõukogu põhikiri mitte nii kaugele ei ulata. Põhikirjas on aga ometi punkt olemas, kus üteldud on, et kesknõukogu võib ühendusesse astuda sise- kui ka wälismaa töolistega ja majanduslise sisuga koosolekuid pidada. Tööraha õigusi ei ole mitte tähele pandud ja ei wõidaks tulla seletama, et see keeld sõjaseaduse pärast oli. Siin ei olnud mingisugused poliitilised küsimused päewakorras, missugused wõisid olla näituseks Eesti riigi kukutamine, makswa korra kaotamine jne. Arusaadaw oleks olnud, kui need koosolekud oleks ära keelatud poliitilistel põhjustel, kui neil koosolekutel vähematki ühist oleks olnud poliitikaga. Töolistel peab ometi võimalus olema oma majandusliste küsimuste lahendamiseks nõupidamisi kokku kutsuda, kui selle järele tarwidus. Meie nõukogu põhikiri on juba kolm korda tagasi saadetud, andsime ta neljat korda sisse ja wäga võimalik, et ta ka nüüd kinnitamata tagasi saadetakse. See näitab wäga hästi meie kohtute iseseiswust ja rippumatust. Wäga huwitaw oleks meil nüüd teada, kuidas on lugu teiste ühingutega, näituseks koolinoorsoo ühing, möldrite ühing, põllumeeste ühingud jne. Nendelt ei nõuta koosolekute luba andmisel kunagi põhikirja ettenäitamist. See määrus on maksew ainult tööliste kohta. Et nüüd selgusele jõuda, mispärast niisugust klassilist wahet tehakse, panen ette seda arupärimist wastu wõtta.

Juhataja **J. Kukk**: Kodukorra põhjal tuleb hääletamisel selgeks teha, kas arupärimisel on wastuwõtmiseks tarwiline arw toetajaid. (Hääletatakse.) See arupärimine on saanud 16 häält poolt — seega tagasi lükatud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juure.

5. Rkl. J. Soansi küsimine Wabariigi üliõpilaste kooleku kohta Karjala asjus Tartu ülikooli ruumides. **J. Soans** (kom.): Soowin lähemal Riigikogu koosolekul Wabariigi Walitsuselt järgmise küsimise peale wastust:

„Kas wastab tõele ajalehes „Kajas“ toodud teade, et 29. skp. Tartu ülikooli ruumides pidi kokku astuma üliõpilaste koolek küsimuse arutamiseks, kuidas abi anda nõukogude-Wenemaa föderatiivse maaosa Karjala — Karjala töörahwa kommuuna — piirkonnas opereeriwatele walgekaartlaste trobikondadele (Paremalt poolt: Neist „trobikondadest“ küll juttu pole olnud.) kas peeti see koolek ära ja missugune on walitsuse seisukoht koosolekute asjus, kus arutatakse nõukogude walitsuse wastaliste bandede toetamist?“

Juhataja **J. Kukk**: Wabariigi Walitsuse esitajat, kes küsimise peale kohe wastaks, koosolekul ei ole, sellepärast wastab walitsus küsimise peale kodukorras ettenähtud korras.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juure.

6. Rkl. J. Piiskari küsimised haridusministrile noorsooühingutest osawõtmise keelu kohta. **J. Piiskar** (is.): Soowin haridusministrilt seletust järgmiste küsimiste peale:

1. Kas wastab tõele ajalehe teade, et haridusministeerium on kooliõpilastele ära keelanud osawõtmise sotsialistlikkude noorsooühingute tegewusest, mille eesmärgiks on: ühendada sotsialistlikku noorsugu tema majanduslikkude huwide parandamiseks, kultuuriliste teadmiste tõstmiseks, spordi ja karskuse edendamiseks ning poliitiliseks enesearendamiseks.

2. Missugustel põhjustel, eriti pedagogilistel, leiti see keeldkorraldus tarwilik olewat?

3. Missugused abinõud mõeldakse tarwitusele wõtta õpilaste wastu, kes ei täida seda keeldkorraldust?

4. Kas käib see keeld ka kristlikkude sotsialistide noorsooühenduste kohta.

5. Kas kawatsetakse see keeldkorraldus laiendada ka kodanliste noorsooühingute,

liitude, spordi, karskuse, skoutide ja teiste noorsoo organisatsioonide kohta?

Wastust neile küsimisile soowin kas tänasel wõi järgmisel arupärimise koosolekul."

Juhataja **J. Kukk**: Wabariigi Walitsuse esitajat, kes küsimise peale kohe wastaks, koosolekul ei ole, sellepärast wastab walitus küsimise peale kodukorras eftenähtud korras.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juure.

7. Sõjaministri wastus rkl. J. Annusson'i küsimise peale Pärnu maakonnas, Seli wallas ettetulnud wahejuhtumise kohta sõdurite ja kohalikkude elanikkude wahel.

Sõjaminister J. Soots: See asi, mille kohta herra rahwaesitaja Annusson küsimisega esines, on praegu kohtuuriija käes, nõnda et täna lõpulikult selle peale wastust anda ei saa. Et aga kirjeldus, mis herra Annusson'i poolt

sisse on antud, lahku läheb sellest, mis minul sündmuse kohta käiwate andmete põhjal on, siis luban ma enesele üleüldistes joontes teatud wahejuhtumist Pärnumaal sõdurite ja kohaliste elanikkude wahel pündutada. Selle asja juurdlemisel saadud andmete põhjal kujuneb sündmus järgmiselt:

Poosi mõisas Seli wallas Pärnumaal olid talgud. Nagu talgutel sagedasti juhtub, joodi seal lõpuks wiina ja tantsiti. Talgule oli sattunud ka üks sõdur. Herra Annusson ütleb, et ta kutsumata külalisena ilmunud. Igas maakohas on oma kumbed ja mõnel pool on pruugiks, et talgulisi nimeliselt ei kutsuta, waid antakse teada, et talgud on, ja kes tahab, see tuleb. Nõnda ei saa seda õieti suureks süüks pidada, et sõdur talgule juhtus ilma isiklise kutseta. Tantsimise ajal on tüli tulnud sõduri ja teiste tantsijate wahel. — Sarnase kõrge meeolelu juures, nagu see peale wiinajoomist on, wõib see kergesti tulla. Aga ma pean ütlema, et elanikkude ja sõdurite — piiriwalwurite — wahel ka muidu sagedasti tüllisid tuleb ja see on ka täiesti arusaadaw, sest piiriwalwurid püüawad salakaubawedajaid kinni ja igal ühel rannaelanikkude seast on mõni tädi wõi onu, kes sõdurite kaudu salakaubawedamise eest nuhelda on saanud, ning sellepärast ei waata kohalikud elanikud mitte just hea-

meelega piiriwalwurite peale. Ma tean üht juhtumist Saaremaal, kus ühe rühma-ülema tegewuse läbi õige mitmed salakaubawedajad trahwitud said, nõnda et rahwas tema peale wihaseks läks ja teda isegi „Rumm-Jüriks“ hüüdma hakkas. Kui nüüd piiriwalwurid külas kusagile sisse läksid ja leiba ehk muud söögikraami osta tahtsid, siis küsiti neilt ikka, kas nad mitte „Rumm-Jüri“ rühmast ei ole ja kui sõdurid ütlesid, et on, siis ei antud neile midagi.

Kui nüüd niisugune waenuline wahekord üleüldiselt piiriwalwurite ja kohaliste elanikkude wahel on, siis on arusaadaw, et talgutel mingisuguse tühise asja pärast tüli wõis tõusta. Selle järeldusel oli sõdur sunnitud talgult ära minema, kuid jättis oma sineli sinna. Ta läks rannawalwe posti peale, wõttis sealt 3 teist sõdurit ühes ja neljakesi, nüüd juba püssidega, läksid nad talgule sinelit wälja nõutma. Seal tekkis siis kakelus, kus ühelt poolt rusikatega, teiselt poolt püssipäradega löödi. Rüselemise ajal oli püss lahti läinud ja ühte kohalikku elanikku haawanud, nõnda, et ta haigemajasse wiimisel saadud haawa tagajärjel on ära surnud. Pean tähendama, et surmasaanud mehe sõbrad ja sugulased tõendawad, et püss ei olla mitte kogemata lahti läinud, waid sõdur olla meelega lasknud. Olgu sellega kuidas on, seda asja selgitab kohus, aga igatahes on selge, et siin mitte ettekawatsetud tapmisega tegemist ei ole, waid kakelusega, kuna kaklejatel püssid käes olid.

See oleks sisuliselt kõik, mis mul wastata oli. Esimese protokollitegi kohalik politsei, sest et sõdur ei olnud mitte oma ametikohuste täitmisel, waid erakoha peal ja uurimine läks Pärnu maakonna ja linna kohtuuriija kätte. Rahwasaadik Annusson küsib, miks ei ole see sõdur mitte arreteeritud? Selle peale pean ütlema, et arreteerimine on kohtuwõimude asi ja kohtuuriija on leidnud tarwilikuks sõdurit tema kohalise ülemuse walwe alla anda. Peale selle nimetab ka herra Annusson, et olla juhtumisi olnud, kus sõdurid püssidega olla karja seas jahti pidanud. Niisuguseid teateid minul koha pealt ei ole. Wõib olla, et seda ette on tulnud, sest meie sõdurid on ju nii wäga mitmest paigast ja mitmesuguste inimeste seast kokku kogutud. Kui seda juhtunud on, siis igatahes mitte enam praegu, kus kari juba kinni on, waid ennemalt sügisel ja suwel. Niisugustel kordadel oleks kõige otstarbekohasem otsekohe nende sõdurite lähema ülemuse poole pöö-

rata, et tema wastawad sammud selleks astuks, et sarnaseid lubamata asju ette ei tuleks.

Juhataja **J. Kukk**: Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juure.

8. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal Wabariigi Walitsuse poolt 1. oktoobril 1921 a. wastuwõetud ajutine seadus koosolekute kohta maa-alal, kus sõjaseadus kaotatud.

Üleüldise komisjoni aruandja **A. Jürgenstein**: See seadus, millest jutt, on Wabariigi Walitsuse poolt wälja antud 1. oktoobril 1921 a. § 12-a põhjal. Ta käib nimelt awalikkude koosolekute ärapidamise kohta maa-aladel, kus sõjaseadus ära kaotatud.

Meie oleme harilikult suurema jao oma seadusi endistest Wene seadustest üle wõtnud. Siin aga ei olnud midagi üle wõtta, sellepärast et need seadused, mis enne rewolutsiooni Wenemaal koosolekute kohta makswad olid, kaotati rewolutsiooni ajal ära. Wabariigi Walitsus andis siis 25. weebruaril 1919 a. määruse awalikkude koosolekute ärapidamise üle Asutawa Kogu, linna-, walla- ja maakonnakoogude liikmete walimise asjus ja see määrus on hiljem, 16 okt. 1920 a. laiendatud ka awalikkude koosolekute ärapidamise kohta, kuid ainult territooriumil, kus sõjaseadus maksew. Kui nüüd sõjaseadust hakati ära kaotama, siis tuli niisugune lugu, et koosolekute pidamise kohta territooriumil, kus sõjaseadus kaotatud, mingisugust seadust ega määrust ei olnud. Praegu on koosolekute kohta käiw seadus siseministeriumis wäljatöötamisel, kuid on arwata, et ta enne weebruarikuu keskpaika walmis ei saa ja sellepärast, et praegust tühja kohta täita, on Wabariigi Walitsuse poolt käesolew ajutine seadus koosolekute kohta wastu wõetud. Komisjoni enamus arwas, et oleks soowitaw seda seadust kinnitada, et mitte poolteistkuune waheaeg ei tuleks. Herra siseminister teatas ka, et ta nende punktide kohta, mis selles seaduses puudulikud on, ringkirja teel politseiasutustele kohuseks on teinud, et nad wõimalikult neid määrusi mõistlikult käsitaks. Ei ole ka ühtegi kaebtust sisse tulnud selle seaduse käsitamise kohta. Kõike seda arwesse wõttes paneb komisjon ette seda seadust kinnitada.

P. Keerdo (is.): Põhiseaduse § 88 järele wõib põhiseadust muuta ainult rahwahääletamise teel. Kuna käesolew sea-

dus täitsa wastolus on põhiseadusega, siis tähendab selle wastuwõtmine ühtlasi põhiseaduse rikkumist. Ei saa ometi rahu kindlustamiseks tarwilikuks pidada niisuguseid nõudmisi, nagu seda käesolewas seaduses ette nähtud, näituseks kõneleja nimi, kõne nimetus jne. Sest kas ei saa kõige ilmsüütumate pealkirjade all paljastada walitsusele kõige mittesoowitamamaid nähtusi? Wõi kas on see rahurikkumine, kui Jumala ilmutamisest mingi pastori asemel, kes haigeks jäänud, wõi mõnel muul põhjusel kõnet pidada ei saa, mõni teine pastor kõneleb ehk kui karskusküsimusest rkl. Ernits'i asemel rkl. Lattik kõneleb. Riigikogu on küll mitmel korral näidanud, et põhiseadus ainult paberilipakas on, nagu näitas ka tänane Kommunistlise rühma arupärimise-ettepaneku tagasilükkamine. Kuid kui põhiseadus teile tõesti ainult paberilipakaks on, mida täita ei pruugi, siis peaksite juba järjekindlad olema ja seadust täpisealt wormuleerima, sest praegune seadus jätab meie kõwapealistele patriootlistele politseinikkudele paljugi asju arusaamatuks. Selle seaduse § 3 nõutakse, et kõneleja nimi olgu kolm päewa warem teatatud. Minul oli selles suhtes politseikordnikuga mõtete lahkumine. Olles ühel koosolekul, kus ette olid nähtud peale kõne ka läbirääkimised ja paludes peale kõne lõppu sõna, mida juhataja ka andis, keelas mulle politseikordnik kõnelemise ära, öeldes, et tema ei saa lubada läbirääkimisi kõne poolt, waid wõib lubada ainult kas küsimisi ette panna ehk wastu rääkida. Kui nüüd läbirääkimistest niiviisi aru saadakse, et läbirääkimistel ainult wastu rääkida wõib, siis on see küll üks imelik „demokraatlik“ läbirääkimise kord ja peaks tingimata seadusse arusaamatuste ärahoidmiseks üles wõetud saama. Aruandja tähendas siin, et herra siseminister juhtnõore andnud selle seaduse täitmise kohta. Kas ta neis juhtnõorides ka ära tähendas, et läbirääkimistel ainult kõne wastu wõib rääkida, seda ma ei tea. Igatahes pole mingisugust wõimalust politseikordnikku wastutusele wõtta, kui ta omamoodi seadust seletab. Nimetatud juhtumisel keeldus politseikordnik protokollit tegemast ja ka oma nime teatamast. Mingisugust numbrit tal ka ei olnud, sest et ta polnud lihtkordnik, waid mingisugune raiooniülem. Edasi räägib § 7, et kohalik politseiülem peab korra järele walwama. See ettetoodud juhtumine oli täielik korra rikkumine ja seaduses peaks ka selle kohta midagi öeldud olema, mis siis teha, kui politsei ise korda

rikub. Edasi arwan ma, et kui tahetakse sarnast seadust välja anda, siis peaks seal ka öeldud olema, mitu politseikordnikku igal töolistekoosolekul peab viibima. Hiljuti oli koosolek kusagil, kus esimesed toolid olid nuhkide poolt sisse wõetud ja publikumil oli niiwõrd vähe ruumi, et pidi osalt koridoris seisma. Edaspidi peaks töölised oma koosolekuid wabas looduses pidama, et peale nuhkide ka teistele inimestele ruumi jätkuks. Meie oleme näinud, et seadusest ainult niipalju peetakse, kui palju nad sihitud tööliste wastu, näitusena olgu nimetatud, kas wõi tänane arupärimine linnatöölise koosoleku keelu kohta.

Kõike seda silmas pidades panen ette seda seadust tagasi lükata.

A. Palwadre (sd.): Ma usun, et iga üleüldise komisjoni liige on märganud, kui puudulikult § 12-a põhjal seadusi välja on antud. On komisjonil juhus olnud sarnaseid asju tähele panna, nagu maja wõõrandamine sellelt, kellele maja üleüldse ei kuulu ehk kuidas kohtuministerium muutis ühte seadust, mis juba enne muudetud oli ja komisjoni poolt maksuma pandud. Kõigi nende seaduste juures on märgata suured puudused. Üks nendest oli seesama seadus, mida praegu pannakse ette. Nagu aruandja juba tähendas, oli see asi esimest korda üleüldises komisjonis arutada ja komisjon leidis, et seda seadust mitte kinnitada ei tule. Siseminister, kes koosolekul wiibis, arwas isegi, et seda seadust ei maksa Riigikogule kinnitamiseks ette panna. On tarwis uus seadus välja anda ja kiires korras maksuma panna. Nii oli juba olemas üleüldise komisjoni otsus ja siseministri enese arwamine selle seaduse kohta. Kuid siseministerium ei saanud ülesandega walmis ja ei olnud tal wõimalik uue seaduseelnõuga esineda. Kuid nüüd tuleb üleüldine komisjon uue ettepanekuga seda seadust kinnitada, mis § 12-a põhjal wastu wõetud ehk ta selle küll ise puuduliku leidis olewat. Eesti Sotsiaaldemokraatline Riigikogu rühm ei saa mitte toetada ja oma kaitse alla wõtta sarnast seadusandlust, mis nii puudulikult ja lohakalt seaduseilmale esineb. Ei ole nendele rahuldaw ka siseministri seletus, et tema on arwesse wõtnud neid puudusi, mis üleüldises komisjonis näidati. Ta on nende kõrwaldamiseks ringkirja saatnud politseinikkudele koha peal, et mitte ei tuleks täpisealt kinni pidada seadusest, mis käib sõnawõtmise kohta koosolekutel. Seda ringkirja ja neid luba-

dusi ei ole mul wõimalik olnud näha, kuid, nagu juba tähendasin, on sekeldusi ette tulnud selle seaduse täitmisel. Nendel motiividel, mis üleüldine komisjon leidis, hääletab meie rühm selle seaduse wastu.

A. Jürgenstein (rhw.): Mis rkl. Keerdo tähendusesse puutus nende sekelduste kohta selle seaduse käsitamise suhtes, siis arwan, et ei ole välja selgitatud, kus kohal nimelt see kõik on juhtunud, wõib olla seal, kus sõjaseadus weel mak-sab. (Wahel hüüepahemalt poolt: Kas Järwamaal ka sõjaseadus on?) Kõneleja kõneles Tallinna linnast: Kui herra Palwadre ütles, et komisjon olnud seaduse kinnitamise wastu, siis ei ole see täitsa õige. Tunti tema puudusi ja lükati kinnitamise küsimus edasi, lootuses, et ehk uus seadus warsti walmis saab.

Juhataja J. Kukk: Komisjoni poolt on ettepanek tehtud seda seadust kinnitada. Riigikogu liikme Keerdo poolt on wastupidine ettepanek tehtud. Ma panen hääletamisele komisjoni ettepaneku. (Hääletatakse.) Mulle näib, et suur enamus seaduse wastuwõtmise poolt on. — sellega on see seadus wastu wõetud ja rkl. Keerdo ettepanek ühtlasi tagasi lükatud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juure.

9. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastuwõetud seadus lepituskodade ära-kotamise kohta. Üüriseaduse komisjoni aruandja **T. Kalbus:** Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastuwõetud seaduse lepituskodade ära-kotamise kohta ja üürileandmise suhtes korteritega hangeldamisele piiripaneku ja muude sarnaste asjade lahendamise rahu-kohtunikkude hooleks andmise on Riigikogu uue üüriseaduse väljaandmisega heaks kiitnud, seda silmas pidades teeb üüriseaduse komisjon ettepaneku seda seadust kinnitada.

Juhataja J. Kukk: Panen ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda — sellega on seadus wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juure.

10. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastuwõetud seadus rahwawäe komisjonide kohta.

Riigikaitse komisjoni aruandja **O. Amberg:** Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal maksmapandud seaduse järele kaotatakse sise-ministeeriumile alluwad rahwawäe komisjonid ära ja wiiakse üle sõjaministeeriumi alla. Selle korraldusega hoitakse aastas umbes 4 miljoni marka kokku. Nagu sõjaminister teatas, ei ole ettepanud seadus lõplik, waid on ainult ülemineku ajaks määratud. Uue täielikuma seadusega on lubatud Riigikogule lähemal ajal esineda. Kõike seda arwesse wõttes, leidis riigikaitse komisjon wõimaliku, olewat seda seadust, mis § 12-a põhjal walitsemise poolt maksma pandud, Riigikogule kinnitamiseks ette panna. Teen ettepaneku seda seadust kinnitada.

Üleüldise komisjoni aruandja **T. Kalbus:** Käesolew seadus oli Riigikogu juhatause poolt antud ka üleüldisesse komisjoni läbiwaatamiseks. Üleüldine komisjon on selle seaduse läbi waadanud ja ühineb riigikaitse komisjoni ettepanekuga — seda seadust kinnitada.

Juhataja **J. Kukk:** Panen tehtud ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei ole keegi. Sellega on ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastuwõetud seadus rahwawäe komisjonide kohta — kinnitatud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juure.

11. Seaduseelnõu Riigikaitse kaitsewäe teenistusse wõtmise ja wabastamise kohta 1921. ja 1922. a. III lugemisel.

Riigikaitse komisjoni aruandja **J. Laidoner** (loeb): Seaduseelnõu kaitsewäe teenistusse wõtmise ja wabastamise kohta 1921. ja 1922. aastal.

Juhataja **J. Kukk:** Panen seaduse pealkirja hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei ole keegi. Sellega on pealkiri wastu wõetud.

Aruandja **J. Laidoner** (loeb): § 1. Noored mehed, kes 1902. aasta esimese kaheksa kuu jooksul (kunni 1. septembrini 1902. a.) on sündinud, kutsutakse 1. webruariks 1922. a. sõjawäeteenistusse, millest ajast nad ka loetakse tegelikus sõjawäeteenistuses.

Märkus. Sõjawäeteenistusse wastuwõtmise algpäewaks määratakse 2. jaanuar 1922. a. ja kogumisepunkti ilmumise päewaks 29. jaanuar 1922. a.

Juhataja **J. Kukk:** Panen § 1. hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei ole keegi. Sellega on § 1 wastu wõetud.

Aruandja **J. Laidoner** (loeb): § 2. Wäeteenistuse seaduse §§ 477, 478 ja 479 tähendatud tähtaja „15. weebruari“ asemele määratakse 29. jaanuar 1922. a.

Juhataja **J. Kukk:** Panen § 2 hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei ole keegi. Sellega on § 2 wastu wõetud.

Aruandja **J. Laidoner** (loeb): § 3. Kaitsewäelased, kes 31. detsembriks 1921. a. ja 1. maiks 1922. a. kaks aastat ehk enam Eesti kaitsewäes on ära teeninud, wabastakse ülemalnimetatud päewadel wäeteenistusest ja arwatakse tagawara wäkke.

Peale selle antakse Wabariigi Walitsusele õigus 1. sept. 1922. a. lasta tagawara wäkke oma äranägemise järele ka neid jalawäelasi, kes küll mitte 2 aastat pole ära teeninud, kuid kes kaks terwet suwe on õppusel olnud.

Juhataja **J. Kukk:** Panen § 3 hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei ole keegi. § 3 on sellega wastu wõetud.

Sellega on terve seadus III lugemisel paragrahwide wiisi wastu wõetud. Panen selle seaduse terwena hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei ole keegi. Sellega on seadus kaitsewäe teenistusse wõtmise ja wabastamise kohta 1921. ja 1922. aastal III lugemise järele lõpuhääletamisel wastu wõetud.

12. Seaduseelnõu Omawalitsuse omawalitsuse ajutise järewalwe andja A. Uesson: seaduse §§ 4 ja 5 muutmise kohta.

rele on kord maksmas, et kui omawalitsuse asutused, linnawolikogud ja maakonnanoukogud mingi seaduswastase otsuse on teinud, siis on järewalwet teostawatel asutustel õigus nende otsuste täidesaatmist seisma panna, kusjuures nad kohustatud on administratiiw kohtu korras otsuste wastu protesti tõstma. Ettepanud uue seaduse

järele jääb kaebtuste tõstmine omawalitsuse asutuste otsuste vastu nende asutuste eneste kätte. Sel teel antakse asutustele võimalus oma otsuseid rewideerida. Palju küsimusi, mis nüüd kohtu kätte lähevad, võiks siis ilma kohtuta muuta.

J. Piiskar (is.): Aruandja tähendas väga õieti, et seaduse muudatuses võib paranduses lahkuminekuks on selles, et enne pidi järelewalwe asutus administratiiv kohtu korras protesteerima, kui ta leidis teatud otsuse seadusvastase olevat. Nüüd võib ta selle oma korraldusel ära muuta ja omawalitsuse asutusel jääb õigus administratiiv kohtu korras kaebtust tõsta. See on igatahes samm omawalitsuse tegewuse kitsendamise poole, sellepärast, et praegusel ajal just Eestis, nagu ka siin selle seaduseelnõu juures olevast seletusest näha on, raske on ütelda, missugused seadused maksavad ja missugused mitte ei maksa ja väga tihti maksavad nad ainult sel korral, kui neid kasutatakse tööliste vastu. Ei ole mingisugust kindlust, et alati ühte ja sama seadust tarvitatud oleks, vaid palju rohkem võib ütelda, et mõnda seadust tarvitatakse ainult siis, kui see tarvitajale kasulik näib olevat. Kui omawalitsuse asutused on seadustega nii vähe tuttavad, nagu seletuskirjas öeldud, et neil isegi seaduseraamatud puuduvad, siis tuleks hoolitseda selle eest, et kiires korras antakse omawalitsuse seadus, et seadustega tutvumist võimaldataks selle asemel, et anda, nagu praegune määrus seda teeb, omawalitsuse asutused täiesti siseministeeriumi omawalitsusasjade peawalitsuse võimu alla, kes oma heaksarwamisel määrusi omawalitsuse asutustele annab. Asi ei seisa aga mitte selles, et seadusi ei tunta, vaid et seadusi ei ole. Meie nägime ka alles hiljuti, kuidas oldi sellega hädas, et ei olnud tarwilikku seadust — ma tuletan nimelt meele Pärnu maakonnawalitsuse ja maakonnakoogu wahelist juhtumist, kus herra siseministril ei olnud näidata wastawat paragrahwi. Siit ongi tingitud kaudselt see uus eelnõu. Siseminister ja siseministeerium, kui järelewalwe asutus, tahab omawalitsuse asutusi sarnasele seisukohale wiia, kus võidakse talitada enese heaksarwamise järele, kuna omawalitsused ei saa protesteeridagi paragrahwi puudusel. Siseminister oma sennises tegewuses on tulnud otsusele, et nii on wabam, kergem läbi saada, kuid sellega on asutud omawalitsuste õiguse kärpimisele ja oma-

walitsuste hoolekande alla wõtmisele. Sellepärast hääletame meie selle seaduseelnõu vastu.

J. Seljamaa (töer.): Lugupeetud rahwasaadikud? Seaduseelnõu, millega omawalitsuse komisjon on esinenud, puudutab tähtsat küsimust omawalitsuse elus. Kuid põhjendus, millega eelkõneleja on esinenud, ei ole siiski nii suur ega mõõduandew, et seda seaduseelnõu otsekohe vastu wõtta. Ei ole ju loomulik et omawalitsused ise oma otsuseid, mis ei ole seadusega kokkukõlas, rewideerima peaks, et selle järele uued otsused teha. Mina arwan, et õigem ja loomikum oleks seaduseelnõu, mis nii tähtsat küsimust omawalitsuse elus puudutab, enne kui tema Riigikogule ette kantakse, meie teisest komisjonist, kus meie juristid sees, nimelt üleüldisest komisjonist, läbi käia lasta. Teen wastawa ettepaneku seda seaduseelnõu üleüldisesse komisjoni läbiwaatamiseks anda.

M. Neps (sd.): Kui rahwasaadik Piiskar tähendas, et siseministeeriumile suuremad õigused antakse, kui need praeguses makswas seaduses ära määratud, siis on see õige. Kuid pean tähendama, et seadust ei anta mitte maakonna- ja linnawalitsuste otsuste kohta, vaid ka wallanõukogude otsuste kohta. Need põhjendused, mis on ette toodud komisjoni poolt, et omawalitsuse esituskogud teewad otsuseid, mis wabast seadusega kokkukõlas ei ole just sellepärast, et seadused iseenesest väga puudulikud on ja needki puudulikud seadused mõnikord täiesti puuduvad. Selle põhimõtte järele võib ütelda, et walla omawalitsuste rewideerimiseks ehk walla esituskogude otsuste rewideerimiseks ja järelewaatamiseks maakonnawalitsusel puuduvad sellekohased kindlad juhtnõõrid. Endine walla omawalitsuste seadus võimaldaks seda, on aga siiski ette tulnud, kus ei ole palju uusi asjaolusid juure tulnud ja ei saa neid seadusi mitte täielikult tarwitada. Kui igakord wallawolikogu peaks hakkama kaebama maakonnawalitsuse otsuste peale, mida omawalitsuse asutused on walmistanud, mitte aga maakonnawalitsus, siis arwan mina, et see walla omawalitsuse tegewust raskendab. Tõepoolest on maakonnawalitsusel kergem juba asja edasi saata ja kaebtust rahukohunikku juure läkitada, et see otsustaks, kas on wallawolikogu otsus seadusega kokkukõlas. Kui rahukohtunik on otsuse tei-

nud, siis on selles küsimuses mahutatud niihästi üks pool — wallawolikogu, kui ka teine — maakonnawalitsus. Siin igatahes on nad õige ja autoriteetliku seletuse saanud. Ma ei tea mitte, kas igakord need otsused tingimata õiged on. Minu arwates on praegune põhimõte õige ja kindlustab omawalitsuse küsimust kohtu järelwalwega, kuna ametiasjus woiwad niisugused nähtused tekkida, kus otsuseid muudetakse, ilma et seda tähele oleks pandud ja selle wastu protesti tõstetud. Ei juleta protesti tõsta, see on otse ka wõimatu, sellepärast, et puuduwad juriidilised nõuandjad. Selles mõttes on walla omawalitsuse asutustel hoopis raskem kohtuniku juures esineda, kui järelwalwe asutustel. Sellepärast arwan mina, et see seadus, kui niisugune, põhimõttelikult mitte enne arutusele ei saa wõetud, kui omawalitsuse seadus wastu wõetud. Omawalitsuse seaduses niisugust järelwalwe korda ei nõuta. Praegune maksew põhimõte wõib niikaua maksew olla, kui omawalitsuse seadus läbi waadatakse.

A. Palwadre (sd.): Oleks täiesti otstarbetu seda küsimust ainult juriidiliselt arutama hakata. Juriidiliselt wõiksimme endid rajada ühele ehk teisele põhimõttele. Omawalitsuse komisjon on wõtnud aluseks põhimõtte, et mitte ei ole tarwis järelwalwe asutustel pöörata administratiiv kohtu poole protesti kaitseks, waid järelwalwe all seiswad asutused peawad administratiiv kohtus protesti wastu kaitset otsima. Üleüldine komisjon kui ta seda asja wormiliselt peaks käsitama, silmas pidades ainult küsimuse juriidilist külge — peaks konstateerima, et mõlemad seisukohad juriidiliselt wõimalikud on. Kui üks komisjon on asunud teatawale seisukohale ja seda seisukohta tahetakse teise komisjoni kaudu rewiderida — siis peaks wiimasele komisjonile teatud direktiivid antama. Üleüldise komisjoni koosseisu proportsioon on samasugune, nagu omawalitsuse komisjoni omagi. (W a h e l h ü ü d e d.) Ma sain rkl. Seljamaa ettepanekust nii aru, et üleüldine komisjon wõiks küsimust ainult wormiliselt, juriidilisest waatekohast käsitada, et sisuliselt ei wõi üleüldine komisjon teistsugust otsust anda. Meie rühm ei saa herra Seljamaa ettepanekuga mitte ühineda, waid toetab rkl. herra Piiskar'i ettepanekut. Kui meie hakkame osaliselt lappima omawalitsuse seadust, siis on kindlasti ette teada, et omawalitsuse seadus terwes ulatuses

jääb pikemaks ajaks lahendamata. Alles hiljuti räägiti Riigikogus ühe arupärimise puhul, et maakonnawalitsuse ja maakonnakogu wahekord ei ole mitte seaduses küllalt selgelt ära märgitud, nii et nad kokkukõlas saaks töötada. Sellepärast on soovitatav, et omawalitsuse seadus lähemal ajal Riigikogule saaks esitatud. Järelwalwe seaduse muutmise ei ole praegu hädatarwilik. Praeguse järelwalwe korra juures on omawalitsuse asutustel wõimalus edasi töötada. Omawalitsuse asutuste korralduses on palju hädapärasemaid muudatusi tarwis. Meie rühm asub eitawal seisukohal rkl. herra Seljamaa ettepaneku kohta ja on selle seaduse tagasilükkamise poolt.

J. Seljamaa (töer.): Oma ettepaneku toetamiseks teatan, et meil ju sagedasti kombeks on saanud, et üks ja seesama seadus käib mitmest komisjonist läbi, wahel kahest ja isegi kolmest komisjonist. Igal komisjonil on õigus mitte ainult wormilisest küljest seda seaduseelnõu käsitada, waid tal on kodukorra põhjal õigus seaduseelnõu ka sisuliselt arutuse alla wõtta ja seal teatawaid muudatusi ja parandusi sisse wiia. Mis eriti minu ettepanekusse puutub seda seaduseelnõu üleüldisesse komisjoni läbiwaatamiseks anda, siis wõiksin ma endistele motiwidele juure lisada, et üleüldises komisjonis on terve rida endisi Asutawa Kogu liikmeid, kes põhiseaduse kokkuseadmisest osa wõtsid. Meie omawalitsuse asutused teostawad koha peal keskwõimu ja sellepärast on loomulik, et seadused, mis omawalitsuse õigusi ja kohustusi käsitawad, teatawas kokkukõlas põhiseadusega peawad olema. Kõige paremat ja otstarbekohasemat kokkukõla sellel alal wõiwad aga luua seadusandjad, kes tegelikult põhiseaduse kokkuseadmisest osa wõtnud. See on ka sellepärast tarwilik, et isikud, kes meie põhiseaduse wäljatöötamisest osa wõtsid, saaks nende muudatustega, mis praegusel korral kõnealolewas seaduses ette wõetakse, tutvuneda ja oma arwamist selle kohta awaldada. Sellepärast jään ma oma ettepaneku juure, enne, kui selle seaduseelnõu tagasi lükkame ehk tema teisele lugemisele üle läheme, seaduseelnõu anda üleüldisesse komisjoni.

Juhataja J. Kukk: Lõpusõna on komisjoni aruandjal.

Aruandja A. Uesson: Mul oleks järgmist tähendada: walitsus ei wõi otsust

mitte muuta, vaid ainult seisma panna ja see maksab ka kõnealolewa seaduse kohta, kuid see, kes seaduse seisma paneb, peab ka ära näitama, missuguste paragrahvide põhjal ta seda teeb, et wastaspool siis näha wõib, kas neid paragrahwe õieti on tarwitatud ja tarwilisel korral kaebtust wõib tõsta, kui paragrahwide alusel õieti pole talitatud. Mis puutub herra Seljamaa ettepanekusse, seda seaduseelnõu üleüldisesse komisjoni anda, siis ei olnud see ettepanek komisjonis mitte arutusel ja sellepärast ei saa ma temaga ühineda komisjoni nimel, ehk ma isikliselt küll selle ettepaneku poolt olen. Komisjoni nimel teen ettepaneku seda seadust I lugemisel wastu wõtta.

Juhataja J. Kukk: On kaks ettepanekut: komisjoni ettepanek seda seaduseelnõu I lugemisel wastu wõtta ja rkl.

Seljamaa ettepanek seaduseelnõu üleüldisesse komisjoni anda. Panen rkl. Seljamaa ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu on vähemus — sellega on rkl. Seljamaa ettepanek wastu wõetud ja otsustatud seaduseelnõu üleüldisesse komisjoni anda.

13. Koosoleku lõpetamine ja järgmise koosoleku aja küsimus. Tänane päewakord on läbi. Kas tehakse ettepanek kuid järgmise koosoleku aja kohta? (Juhatus hooliks.) On ettepanek tehtud järgmise koosoleku aja määramist juhatus hooliks jätta. Teisi ettepanekuid ei tehta. Selle ettepaneku wastu ei waielda. Loen ettepaneku wastu wõetuks. Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 11.45 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu esimees **Joh. Kukk.**

Abisekretäär **W. Pezold.**

